

กสม. ๒

รายงานผลการตรวจสอบ

การละเมิดสิทธิมนุษยชน



คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๙

รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๒๕/๒๕๖๙

เรื่อง การเลือกปฏิบัติต่อบุคคล กรณีคนพิการถูกตัดสิทธิไม่ให้เข้ารับการสอบคัดเลือก เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา

ผู้ร้อง -
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นสมควรให้ตรวจสอบ

ผู้ถูกร้อง -

๑. ความเป็นมา

๑.๑ เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๖๗ [REDACTED] ซึ่งพิการทางการเคลื่อนไหว ได้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาโดยขอให้มีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานศาลยุติธรรมช่วยเขียนคำตอบตามคำบอกของ [REDACTED] เนื่องจาก [REDACTED] เขียนหนังสือช้าและไม่สามารถเขียนติดต่อกันได้เป็นเวลานาน

๑.๒ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๗ สำนักงานศาลยุติธรรมได้ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเข้าสอบ โดยไม่มีชื่อ [REDACTED] และในวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๗ สำนักงานศาลยุติธรรมได้ชี้แจงผ่านเพชบุรีในเพจ “สื่อศาล” ว่า [REDACTED] เป็นผู้ที่มีความต้องการพิเศษ ต้องมีบุคคลอื่นเขียนคำตอบให้ ทำให้คำตอบนั้นเป็นผลรวมหรือมีส่วนผสมของความคิดของผู้ให้คำตอบและความเข้าใจในสาระและประเด็นของผู้เขียนคำตอบ ซึ่งเป็นการใช้กติกาที่แตกต่างจากผู้สมัครรายอื่น จึงมีมติไม่รับสมัครสอบคัดเลือก

๑.๓ วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ [REDACTED] ทำหนังสือถึงสำนักงานศาลยุติธรรมเพื่อขอให้พิจารณาอีกครั้ง ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๘ [REDACTED] ได้รับรายงานการประชุมจากสำนักงานศาลยุติธรรม โดยคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.) ลงมติเป็นเอกฉันท์ไม่ให้ [REDACTED] มีสิทธิเข้าสอบในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา

/๑.๔ คณะ...

๑.๔ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในคราวประชุมครั้งที่ ๘/๒๕๖๘ เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ เห็นว่า กรณีดังกล่าวอาจมีการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงมีมติให้ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นคำร้องที่ ๖๗/๒๕๖๘ ตามนัยมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐

๒. การตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยพิจารณาจากการชี้แจงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ดังต่อไปนี้

๒.๑ รายการเอกสาร พยานหลักฐานจากการตรวจสอบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ สำเนาข่าวแจกสื่อมวลชน กองสารนิเทศ สำนักงานศาลยุติธรรม เมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๗ ชี้แจงเรื่องการพิจารณาคุณสมบัติผู้สมัครสอบคัดเลือกผู้ช่วยผู้พิพากษา

๒.๑.๒ บันทึกถ้อยคำทางโทรศัพท์ของ [REDACTED] ต่อผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพื้นที่ภาคใต้ เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

๒.๑.๓ หนังสือสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ที่ ๒๙๙/๒๕๖๘ ลงวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๖๘ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๔ หนังสือสำนักงานศาลยุติธรรม ที่ ศย ๐๐๓/๗๖๗๐ ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๘ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๕ บันทึกความเห็นของ [REDACTED] ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๘

๒.๑.๖ หนังสือสำนักงานศาลยุติธรรม ที่ ศย ๐๐๓/๑๕๘๒๕ ลงวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๘ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๗ บันทึกถ้อยคำทางโทรศัพท์ของเจ้าหน้าที่ศูนย์ทนายความ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๘

๒.๑.๘ บันทึกความเห็นของ [REDACTED] ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิของกลุ่มเปราะบาง เด็ก สตรี คนพิการ ผู้สูงอายุ และการเลือกปฏิบัติ เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๘

๒.๑.๙ บันทึกถ้อยคำทางโทรศัพท์ของเจ้าหน้าที่สภาทนายความต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๖๙

๒.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ

๒.๒.๑ ข้อเท็จจริงจาก [REDACTED]

๑) เมื่อประมาณเดือนมิถุนายน ๒๕๖๗ [REDACTED] สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา โดยขอให้มีเจ้าหน้าที่ช่วยเขียนคำตอบตามคำบอกของ [REDACTED] เนื่องจาก [REDACTED] เขียนหนังสือช้าและไม่สามารถเขียนติดต่อกันได้เป็นเวลานาน ต่อมาประมาณเดือนสิงหาคม ๒๕๖๗ [REDACTED] ไปพบแพทย์เพื่อตรวจร่างกายตามขั้นตอนการตรวจสอบคุณสมบัติของสำนักงานศาลยุติธรรม ในขั้นตอนแรก แพทย์ให้ทำแบบทดสอบด้านจิตใจโดยใช้ปากกา ซึ่ง [REDACTED] ทำแบบทดสอบด้วยตัวเอง จากนั้นไปพบแพทย์อีกห้องหนึ่งซึ่งแจ้งว่าวิธีการสอบที่มีเจ้าหน้าที่เขียนคำตอบให้ตามที่ร้องขอนั้น เป็นการเอาเปรียบผู้เข้าสอบรายอื่น [REDACTED] จึงพยายามอธิบายว่าไม่ได้เป็นการเอาเปรียบ เพราะผู้ที่เขียนคำตอบให้จะต้องเขียนตามที่บอก ซึ่ง [REDACTED] จะคอยดูอยู่ด้วยตลอดเวลาที่เขียน และที่ผ่านมาในการสอบของเนติบัณฑิตยสภา และการสอบใบอนุญาตว่าความของสภานายความ [REDACTED] ก็ใช้วิธีการดังกล่าวแต่แพทย์ไม่เห็นด้วยและยืนยันว่าจะทำความเข้าใจไม่ให้ [REDACTED] มีสิทธิเข้าสอบและส่งให้สำนักงานศาลยุติธรรมพิจารณาต่อไป

๒) วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๗ สำนักงานศาลยุติธรรมได้ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเข้าสอบ โดยไม่มีชื่อ [REDACTED] จึงโทรศัพท์สอบถามเจ้าหน้าที่ของสำนักงานศาลยุติธรรมและได้รับแจ้งว่า ติดปัญหาเรื่องสภาพร่างกาย ต่อมา [REDACTED] มีหนังสือถึงสำนักงานศาลยุติธรรมเพื่อขอให้พิจารณาคุณสมบัติอีกครั้ง และในวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๗ สำนักงานศาลยุติธรรมได้ชี้แจงผ่านเฟซบุ๊กเพจ “สื่อศาล” สรุปว่า [REDACTED] เป็นผู้ที่มีความต้องการพิเศษ ต้องมีบุคคลอื่นเขียนคำตอบให้ ทำให้คำตอบนั้นเป็นผลรวมหรือมีส่วนผสมของความคิดของผู้ให้คำตอบและความเข้าใจในสาระและประเด็นของผู้เขียนคำตอบ ซึ่งเป็นการใช้กติกาที่แตกต่างจากผู้สมัครรายอื่น ก.ต. พิจารณารายงานของคณะกรรมการแพทย์แล้วจึงมีมติไม่รับสมัครสอบคัดเลือก

๓) วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ [REDACTED] มีหนังสือถึงสำนักงานศาลยุติธรรมเพื่อขอให้พิจารณาอีกครั้ง โดยโต้แย้งความเห็นของแพทย์ในประเด็นการขอให้มีเจ้าหน้าที่เขียนคำตอบให้ตามที่สำนักงานศาลยุติธรรมชี้แจง และต่อมาเมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๘ [REDACTED] ได้รับรายงานการประชุมของ ก.ต. สรุปว่า กรณีผู้สมัครมีความบกพร่องทางร่างกายมีกล้ามเนื้ออ่อนแรง ผู้สมัครได้มีหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้จัดเจ้าหน้าที่เขียนสมุดคำตอบให้ในวันสอบ ซึ่งในกรณีนี้ คณะอนุกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติได้ส่งผู้สมัครไปตรวจร่างกายกับคณะกรรมการแพทย์ ซึ่งมีความเห็นว่า “ผู้สมัครไม่สามารถทำกิจวัตรประจำวันและช่วยเหลือตนเองได้ เช่น การรับประทานอาหาร

/การเคลื่อนไหว...

การเคลื่อนไหว การแต่งตัว การทำภารกิจต่าง ๆ จำเป็นต้องมีบุคคลอื่นช่วยอุ้มนั่งรถเข็นและเข็นให้เท่านั้น จึงเห็นสมควรไม่รับสมัครสอบในรายนี้” และ ก.ต. ลงมติเป็นเอกฉันท์ไม่ให้ [REDACTED] มีสิทธิสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา

๔) วันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๘ [REDACTED] ได้โพสต์ข้อความลงในเฟซบุ๊ก [REDACTED] ว่า “ผมสมัครสอบผู้พิพากษาปีนี้อีกครั้ง แต่ถูกตัดสิทธิในการเข้าสอบอีก โดยผมเข้าใจว่าถูกตัดสิทธิเพราะร่างกาย ปีที่แล้วผมสมัครสอบและได้ขอคนเขียนผมถูกตัดสิทธิเข้าสอบ โดยสำนักงานศาลยุติธรรมชี้แจงต่อสังคมในทำนองว่า การขอคนเขียนเป็นวิธีการสอบที่แตกต่างจากผู้สอบคนอื่น จึงตัดสิทธิสอบของผม ปีนี้ผมสมัครสอบผู้พิพากษาอีกโดยผมไม่ขอคนเขียน ผมขอเพียงโต๊ะเขียนข้อสอบที่วีลแชร์เข้าได้ เพราะผมจะเขียนเอง แต่ผมถูกตัดสิทธิในการเข้าสอบอีก เบื้องต้นผมโทรสอบถามต่อเจ้าหน้าที่สำนักงาน ก.ต. ถึงสาเหตุที่ผมไม่มีชื่อเข้าสอบในปีนี้อันเจ้าหน้าที่ไม่สามารถแจ้งเหตุผลได้ การถูกตัดสิทธิเข้าสอบผู้พิพากษาเพราะเหตุแห่งร่างกายผลเช่นนี้ ยุติธรรมต่อความพยายามที่ผ่านมาของผมแล้วหรือ”

๒.๒.๒ ข้อเท็จจริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑) สำนักงานศาลยุติธรรม

คณะกรรมการแพทย์เห็นว่า [REDACTED] ป่วยเป็นโรคกล้ามเนื้ออ่อนแรง ตั้งแต่กำเนิดขั้นรุนแรงด้านการเคลื่อนไหว ไม่อาจทำกิจกรรมใด ๆ ที่ต้องใช้กำลังกล้ามเนื้อทุกส่วนจนสำเร็จโดยไม่พึ่งพิงบุคคลอื่นและปราศจากการช่วยเหลือได้ รวมทั้งไม่อาจเขียนคำตอบข้อสอบที่ต้องใช้การบรรยาย (อัตนัย) ได้โดยลำพัง จึงไม่ควรให้สิทธิในการเข้าสอบ นอกจากนี้ การเขียนคำตอบโดยใช้ผู้ช่วยเหลือ ทำให้เกิดคำตอบจากคำบอกของ [REDACTED] และความเข้าใจของผู้เขียนคำตอบให้ [REDACTED] และได้เปรียบผู้สมัครอื่นอย่างชัดเจน ทั้งนี้ ในการรับสมัครบุคคลเพื่อเข้ารับราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาของสำนักงานศาลยุติธรรม จะมีผู้สมัครที่เป็นคนพิการที่ผ่านการสอบและได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา เช่น ผู้สมัครที่ป่วยเป็นโรคโปลิโอขาเสื่อม (ขาไม่เท่ากัน) ผู้สมัครที่ป่วยเป็นโรคทาลัสซีเมีย ซึ่งผู้สมัครดังกล่าวสามารถเดินได้และปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตัวเอง โดยไม่พึ่งพิงบุคคลอื่นในการสมัครสอบ

ต่อมา ก.ต. ในการประชุม ครั้งที่ ๑๔/๒๕๖๘ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๘ พิจารณารายงานผลการพิจารณาของคณะกรรมการแพทย์แล้วมีความเห็นว่า [REDACTED] ป่วยเป็นโรคกล้ามเนื้ออ่อนแรงมาแต่กำเนิด รวมทั้งการเคลื่อนไหว ซึ่งส่งผลต่อกล้ามเนื้อทั้งตัว รวมไปถึงการเขียนหนังสือเป็นอย่างมาก ไม่สามารถทำกิจวัตรประจำวันและช่วยเหลือตัวเองได้ ลักษณะงานหลัก

/ของผู้พิพากษา...

ของผู้พิพากษาต้องใช้การเขียนหนังสือหรือพิมพ์ข้อความ ตลอดจนการนั่งพิจารณาคดีเป็นเวลานาน ประกอบกับได้พิจารณาผลการตรวจร่างกายของแพทย์ครั้งที่ผ่านมา จึงมีมติเห็นควรไม่รับสมัครสอบ เนื่องจากเป็นผู้มีคุณสมบัติไม่สอดคล้องตามความในมาตรา ๒๖ (๑๑)^๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

๒) สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ในการสอบข้อเขียนความรู้ชั้นเนติบัณฑิตยสภาของ [REDACTED] สำนักอบรมฯ ได้จัดให้สอบในห้องพิเศษ มีบุคลากรจากภายนอกที่ไม่มีความรู้วิชากฎหมายเป็นผู้ช่วยเขียนคำตอบลงในสมุดคำตอบ โดย [REDACTED] จะอ่านคำถาม แล้วตอบด้วยวาจาให้ผู้เขียนเขียนคำตอบตามที่บอก หลังจากนั้น [REDACTED] จะอ่านทบทวนคำตอบที่ผู้เขียนได้เขียนอีกครั้งหนึ่ง ในการตรวจสมุดคำตอบได้ใช้วิธีการเข้ารหัสเช่นเดียวกับผู้เข้าสอบคนอื่น ๆ และการสอบปากเปล่าก็ทำการสอบเช่นเดียวกับผู้เข้าสอบคนอื่น ๆ เช่นกัน โดยจะมีเจ้าหน้าที่เซ็นรอกของ [REDACTED] เข้าไปที่โต๊ะสอบ ต่อหน้ากรรมการสอบ กรรมการจะส่งกระดาษคำถามให้ [REDACTED] อ่านแล้วตอบด้วยวาจา หลังจากสอบเสร็จเจ้าหน้าที่จะเซ็นรอกออกจากห้องสอบไปส่งให้กับญาติที่มารอรับ ทั้งนี้ สำนักอบรมฯ กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครสอบไว้เพียงว่าจะต้องมีสถานะเป็นนักศึกษาอยู่ในปีการศึกษาที่สมัครสอบเท่านั้น ไม่ได้กำหนดลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครสอบแต่อย่างใด คนพิการทางการเห็น คนพิการอวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกาย หรือผู้ที่มีร่างกายผิดปกติ ก็สามารถสมัครสอบได้ โดยจะจัดวิธีการสอบให้เหมาะสมกับสถานะความพิการหรือความผิดปกติของบุคคลนั้น ๆ เนื่องจากการสอบเพื่อวัดระดับความรู้ในชั้นเนติบัณฑิต โดยมีได้กำหนดถึงความเหมาะสมในการประกอบวิชาชีพ

๓) สภานายความ

กรณีคนพิการจะเข้าสอบเพื่อขอใบรับอนุญาตให้เป็นทนายความนั้น สภานายความจะเตรียมห้องสอบให้เป็นกรณีพิเศษ และมีเจ้าหน้าที่ของสภานายความทำหน้าที่ช่วยเหลือในการเขียนคำตอบให้ตามคำบอกของผู้เข้าสอบ สภานายความไม่เคยปฏิเสธไม่ให้คนพิการเข้าสอบไม่ว่าจะเป็นคนพิการประเภทใด

/๒.๒.๓. ความเห็น...

^๑ มาตรา ๒๖ ผู้สมัครสอบคัดเลือก ผู้สมัครทดสอบความรู้ หรือผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกพิเศษ เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

๑.๑

๑.๑

(๑๑) เป็นผู้ผ่านการตรวจร่างกายและจิตใจโดยคณะกรรมการแพทย์ จำนวนไม่น้อยกว่าสามคน ซึ่ง ก.ต. กำหนด และ ก.ต. ได้พิจารณารายงานของคณะกรรมการแพทย์แล้วเห็นสมควรรับสมัครได้

๑.๑

๑.๑

๒.๒.๓ ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

๑)

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิพลเมือง

และสิทธิทางการเมือง

๑.๑) การกำหนดคุณสมบัติและข้อห้ามเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๖ (๑๑) จึงมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาว่า มาตรการดังกล่าวเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของชนพิการเกินสมควรหรือไม่ และเป็นกฎหมายที่ส่งผลให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อชนพิการ หรือทำให้สามารถปฏิบัติต่อชนพิการได้อย่างแตกต่างหรือไม่

๑.๒) การชั่งน้ำหนักระหว่างการคุ้มครองสิทธิของชนพิการในการสมัครงานกับการจำกัดสิทธิ ต้องพิจารณาเกณฑ์ “คุณสมบัติอันเป็นสาระสำคัญของงาน” โดยมีหลักการพิจารณาว่า เหตุแห่งการเลือกปฏิบัติ (ซึ่งในกรณีนี้คือความพิการ) มีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับงานนั้นหรือไม่ หากไม่มีความเกี่ยวข้องกับงานนั้น ก็ไม่สามารถนำคุณสมบัติดังกล่าวมาประกอบการตัดสินใจหรือกำหนดคุณสมบัติที่เกี่ยวกับการทำงานได้ หากคณะกรรมการแพทย์ หรือ ก.ต. อาศัยบทบัญญัติดังกล่าวแล้วสรุปว่า ความพิการทุกประเภทเป็นข้อจำกัดการรับเข้าทำงานและไม่มีสิทธิสมัครสอบคัดเลือก อาจไม่สอดคล้องกับหลักการจำกัดสิทธิ เพราะความพิการบางประเภทสามารถทำหน้าที่ได้ อย่างไรก็ตาม ในคำชี้แจงของ ก.ต. เห็นได้ว่า ไม่ได้จำกัดสิทธิชนพิการทุกประเภท ดังนั้น การกำหนดคุณสมบัติเช่นนี้แม้จะส่งผลให้บุคคลที่ถูกจำกัดถูกปฏิบัติแตกต่างจากผู้อื่น แต่จัดเป็นข้อยกเว้นและไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ

๑.๓) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๖ (๑๑) กำหนดเงื่อนไขไว้ ๒ ชั้น คือ ชั้นความเห็นของคณะกรรมการแพทย์ และชั้นความเห็นของ ก.ต. ที่จะต้องพิจารณาจากรายงานความเห็นของคณะกรรมการแพทย์ โดยกรณีตามคำร้องจะเห็นได้ว่า โรคกล้ามเนื้ออ่อนแรงตามการบรรยายในความเห็นของแพทย์เป็นลักษณะที่ต้องอาศัยบุคคลอื่นช่วยในการปฏิบัติกรต่าง ๆ ให้สำเร็จ ซึ่งในชั้นการสอบต้องมีบุคคลอื่นมารับฟังตามคำบอกและเขียนข้อสอบให้ ต่อไปในชั้นของการปฏิบัติงาน ผู้พิพากษาจะต้องอ่านวิเคราะห์และเขียนบรรยายความเป็นจำนวนมาก หากต้องอาศัยบุคคลอื่นมาฟังและเขียนให้อาจทำได้เนื้อความที่ไม่ครบถ้วนถูกต้องและอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนที่เป็นคู่ความ ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับประโยชน์สาธารณะแล้ว จึงเห็นว่าเป็นกฎหมายที่ไม่กว้างเกินไปและสอดคล้องกับหลักความจำเป็นและได้สัดส่วน

๒)

๒) [REDACTED] ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิของกลุ่มเปราะบาง
เด็ก สตรี คนพิการ ผู้สูงอายุ และการเลือกปฏิบัติ

๒.๑) ลักษณะงานของผู้พิพากษาเป็นงานที่ใช้ความรู้ความสามารถทางกฎหมายและการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงเพื่อพิจารณาวินิจฉัยคดีความต่าง ๆ ซึ่งเป็นสาระสำคัญมากกว่าความสามารถในเชิงกายภาพทางร่างกาย เว้นแต่ในบางกรณี เช่น คนพิการทางการเห็นอาจทำให้มีปัญหาในการทำหน้าที่เนื่องจากไม่สามารถเห็นข้อเท็จจริงได้อย่างครบถ้วนและอาจส่งผลต่อการพิจารณาวินิจฉัยคดี

๒.๒) กรณีของ [REDACTED] เป็นกรณีของคนพิการทางการเคลื่อนไหวและประกอบวิชาชีพเป็นทนายความมาหลายปีแล้ว ซึ่งเป็นวิชาชีพทางกฎหมายเช่นเดียวกับผู้พิพากษา ย่อมแสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่สำคัญของ [REDACTED] ในการใช้ความรู้ความสามารถทางกฎหมายแม้ว่าจะบกพร่องในศักยภาพด้านร่างกายอยู่บ้าง แต่ในส่วนนี้ก็สามารถมีมาตรการหรือแนวทางชดเชยหรือให้ความช่วยเหลือเพื่อเปิดโอกาสให้แสดงศักยภาพทางกฎหมายที่มีอยู่ได้

๒.๓) กรณีตามคำร้องนี้สามารถเทียบเคียงได้กับกรณีที่ทนายความคนหนึ่งซึ่งเป็นคนพิการได้สมัครเข้ารับการคัดเลือกเป็นข้าราชการอัยการ โดยคณะกรรมการแพทย์มีความเห็นว่าขาดคุณสมบัติเพราะมีร่างกายพิการ เดินขาเกเผลก กล้ามเนื้อแขนขาทั้งสองข้าง และกระดูกสันหลังคด คณะกรรมการอัยการไม่รับสมัครโดยให้เหตุผลว่าเป็นผู้มีบุคลิกภาพและร่างกายไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการอัยการ ทนายความคนดังกล่าวเห็นว่าการตัดสินใจตนเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจึงนำเรื่องขึ้นสู่ศาลปกครอง โดยศาลปกครองสูงสุดได้พิจารณาจากข้อเท็จจริงว่า ผู้ฟ้องคดีมีอาชีพทนายความซึ่งเคยปฏิบัติงานในห้องพิจารณาคดี และยังคงเป็นทนายความอาสาให้คำปรึกษาแก่ประชาชน เคยเข้าฟังสอบคำให้การผู้ต้องหาพร้อมกับพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ ศาลปกครองสูงสุดจึงวินิจฉัยว่า การที่คณะกรรมการอัยการรับฟังความเห็นคณะกรรมการแพทย์โดยที่ไม่ได้พิจารณาถึงความสามารถที่แท้จริงในการปฏิบัติงานของผู้ฟ้องคดี จึงไม่มีเหตุผลหนักแน่นควรค่าแก่การรับฟังว่า การที่ผู้ฟ้องคดีมีร่างกายพิการนั้นจะทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการอัยการได้อย่างไร มติของคณะกรรมการอัยการดังกล่าวจึงเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมเพราะเหตุความแตกต่างในสภาพร่างกาย อันขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๔๒/๒๕๔๗)

๒.๔) ดังนั้น การที่คณะกรรมการตุลาการใช้อำนาจจำกัดทางร่างกายของ [REDACTED] เป็นเหตุผลสำคัญในการปฏิเสธไม่ให้มีสิทธิสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา จึงไม่สมเหตุสมผลและเป็นการเลือกปฏิบัติ

๒.๒.๔ การแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมของพนักงานเจ้าหน้าที่

๑) ██████████ ตุลาการประจำศาลปกครองชั้นต้น

๑.๑) หลักการทั่วไปเกี่ยวกับ “คนพิการ” และ “การเข้าสู่ตำแหน่งงานภาครัฐ” ที่มักจะถูกกล่าวถึง คือ หลักความเสมอภาคในการเข้าทำงานกับรัฐ ซึ่งหมายความว่า ทุกคนไม่ว่าจะมีพื้นเพอย่างไร ต้องสามารถสมัครเข้าทำงานราชการได้ตามความสามารถของตนเอง ทั้งนี้ หลักการดังกล่าวมาจากแนวคิดที่ว่า งานของรัฐไม่ควรสงวนไว้เฉพาะ “ผู้ดี” หรือ “คนรวย” ต้องเปิดโอกาสให้คนที่มีความสามารถจริง โดยใช้หลัก “ระบบคุณธรรม” และวิธีในการคัดเลือก คือ การสอบแข่งขัน ตามหลักดังกล่าวนี้ คนพิการไม่สามารถถูกปฏิเสธให้เข้าทำงานกับรัฐเพียงเพราะความพิการได้ นอกจากนี้ หากหน่วยงานของรัฐพยายามตั้งเงื่อนไขเพิ่มเติมที่ไม่ได้อยู่ในกฎหมายหรือข้อบังคับ เช่น การประเมินร่างกายเกินขอบเขต หรือปฏิเสธโดยไม่พิจารณาวิธีช่วยเหลือที่เหมาะสม ศาลสามารถตัดสินให้การกระทำนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายได้

๑.๒) ในประเทศฝรั่งเศส กฎหมายเปิดโอกาสให้คนพิการร่วมสอบแข่งขันเข้ารับราชการได้ โดยมีสิทธิขอปรับรูปแบบการสอบให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายของตน เช่น ขยายเวลาทำข้อสอบ หรือขอความช่วยเหลือจากผู้ช่วยระหว่างสอบ หากคนพิการไม่สามารถเข้าสอบในสภาพที่เหมาะสมตามที่กฎหมายกำหนด การสอบนั้นอาจถูกถือว่าไม่ชอบด้วยกฎหมายและสามารถยื่นฟ้องเพื่อขอให้ศาลปกครองเพิกถอนผลการสอบได้ อีกทั้งศาลปกครองยังตรวจสอบว่าความพิการนั้นขัดขวางการทำงานจริงหรือไม่ และมีมาตรการชดเชยความพิการที่สามารถนำมาใช้ได้หรือไม่ เช่น เมื่อปี ค.ศ. ๒๐๐๙ ศาลปกครองตัดสินให้ผู้สมัครซึ่งมีความบกพร่องทางการได้ยินสามารถสมัครเป็นครูพลະได้ โดยระบุว่า หน่วยงานของรัฐควรพิจารณาจัดหามาตรการช่วยเหลือที่เหมาะสม เพราะไม่ได้เป็นภาระเกินควรต่อหน่วยงาน และตัดสินให้รัฐจ่ายเงินชดเชยความเสียหายทางจิตใจจำนวนหนึ่ง

๑.๓) สำหรับความเกี่ยวข้องของหลักข้างต้นและตำแหน่งผู้พิพากษานั้น มีกฎหมายเฉพาะระบุว่า การเป็นผู้พิพากษาต้องมีระดับความรู้ทางกฎหมาย หรือประสบการณ์ด้านกฎหมายขั้นต่ำ เพื่อให้แน่ใจว่าระบบยุติธรรมมีคุณภาพและทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม กฎทั่วไปของการเป็นข้าราชการสามารถใช้กับผู้พิพากษาได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะระบุไว้ต่างหาก ดังนั้น หากกฎหมายเฉพาะไม่พูดถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้พิพากษาก็มีสิทธิและหน้าที่เหมือนข้าราชการทั่วไป ผู้พิพากษามีสถานะเฉพาะเพื่อคุ้มครองความเป็นอิสระ ซึ่งสถานะของผู้พิพากษาต้องรับประกันว่ามีความเป็นกลาง ยุติธรรมและต้องมียศ ไม่ถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง และคุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งในการเข้าสู่ตำแหน่งนี้ คือ ต้องมีคุณสมบัติด้านร่างกายที่เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการชดเชยข้อจำกัดจากความพิการ อันหมายความว่าคนพิการสามารถ

สมัครได้ หากสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยความช่วยเหลือหรือการปรับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น การใช้เทคโนโลยีช่วยเหลือ การใช้โต๊ะทำงานแบบพิเศษ^๒

๒) [REDACTED] อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๒.๑) ที่ผ่านมามีความพิการบกพร่องทางการเคลื่อนไหวถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าสอบเป็นผู้พิพากษา เนื่องจากพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๖ (๑๐) กำหนดว่าผู้สมัครต้องมีกายและจิตใจที่เหมาะสม ก.ต. จึงตีความว่าความบกพร่องทางร่างกายของผู้สมัครถือว่า "ไม่เหมาะสม" ต่อการประกอบอาชีพผู้พิพากษา โดยให้เหตุผลว่างานของผู้พิพากษาต้องมีการเดินเหยี่ยวน้ำ และปฏิบัติงานภายใต้พระปรมาภิไธย ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญในขณะนั้น (คำวินิจฉัยที่ ๑๖/๒๕๔๕) วินิจฉัยว่า กฎหมายดังกล่าวไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

๒.๒) ต่อมาในปี ๒๕๕๕ หลังจากประเทศไทยให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดหลักการไม่เลือกปฏิบัติโดยเหตุแห่งความพิการอย่างชัดเจน คดีในลักษณะเดียวกันจึงถูกฟ้องอีกครั้ง โดยในคำวินิจฉัยที่ ๑๕/๒๕๕๕ ศาลรัฐธรรมนูญตีความใหม่ว่า บทบัญญัติเดิมที่อ้างถึง "กายและจิตใจที่เหมาะสม" ขัดต่อรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศ โดยศาลอ้างถึงอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อ ๒๗ ซึ่งรับรองสิทธิในการทำงานของคนพิการ ทั้งในขั้นตอนการรับสมัคร การคัดเลือก และหน้าที่ของรัฐในการส่งเสริมการจ้างงานคนพิการอย่างชัดเจน คำวินิจฉัยนี้เป็นหมุดหมายสำคัญในการขับเคลื่อนสิทธิของคนพิการในระบบราชการไทย เพราะส่งผลให้ต้องตัดบทบัญญัติที่เลือกปฏิบัติออกจากกฎหมาย

๒.๓) แต่ในทางปฏิบัติแม้กฎหมายจะเปลี่ยนแล้ว การเลือกปฏิบัติกลับยังคงดำรงอยู่ โดยพบว่าคนพิการที่ผ่านเกณฑ์การสอบและคุณสมบัติยังไม่ถูกเรียกเข้าสอบต่อซึ่งอาจเข้าข่ายละเมิดอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ที่ห้ามการเลือกปฏิบัติในกระบวนการคัดเลือกเข้าทำงาน เมื่อเปรียบเทียบกับระบบของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ที่ดูแลการสอบภาค ก. ของข้าราชการพลเรือน จะพบว่าไม่มีข้อกำหนดคุณสมบัติทางร่างกายเช่นนั้น และมีมาตรการจัดสอบที่อำนวยความสะดวกแก่คนพิการ เช่น การจัดห้องสอบที่เข้าถึงได้ หรือการจัดโต๊ะและสื่อการสอบที่เหมาะสม ซึ่งเป็นตัวอย่างของการออกแบบระบบที่ไม่เลือกปฏิบัติและสอดคล้องกับหลักการของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการที่ไทยมีพันธกรณีต้องปฏิบัติตาม

๒.๔) กรณี...

^๒ สืบค้นจาก <https://www.>

๒.๔) กรณีการตัดสินสิทธิคนพิการไม่ให้เข้าสอบผู้พิพากษาโดยอ้างความไม่เหมาะสมทางกายภาพ เป็นการตีความที่เบี่ยงเบนจากหลักการสำคัญของกระบวนการยุติธรรม เพราะสิ่งที่สังคมควรคาดหวังจากผู้พิพากษา คือ ความรู้ ความสามารถในการตีความกฎหมาย และความเป็นกลาง ไม่ใช่รูปลักษณ์หรือความสวยงามทางกายภาพ ผู้พิพากษาในระบบกฎหมายไทยยังต้องผ่านกลไกการควบคุมพฤติกรรม เช่น วินัยตุลาการ และสามารถถูกพักงานหากฝ่าฝืนหลักจริยธรรม จึงไม่จำเป็นต้องอ้างความพิการเป็นเหตุจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพ อีกทั้งหากความพิการเกิดขึ้นภายหลังการเข้าทำงาน เช่น อุบัติเหตุหรือเจ็บป่วย กฎหมายแรงงานและหลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศก็ไม่อนุญาตให้เลิกจ้างด้วยเหตุแห่งความพิการเพียงอย่างเดียว ดังนั้น การห้ามคนพิการตั้งแต่ต้นทางของกระบวนการสอบจึงยิ่งขัดต่อหลักการมากขึ้น

๒.๕) การอ้างเหตุผลเรื่องการเข้าถึง เช่น ชั้นบันไดที่บัลลังก์ศาล หรือการใช้เอกสารที่ยังเป็นกระดาษ จึงไม่ควรถูกใช้เป็นข้อจำกัด เพราะเทคโนโลยีในปัจจุบันสามารถช่วยอำนวยความสะดวกได้ เช่น การใช้เครื่องอ่านเอกสารด้วยเสียง หรือการพิมพ์แทนการเขียนมือ เช่นเดียวกับที่ศาลเองก็มีระบบการบันทึกถ้อยคำและให้ตรวจสอบก่อนลงชื่อรับรอง หากมีความกังวลเรื่องความถูกต้อง ก็สามารถออกแบบระบบให้ตรวจสอบย้อนกลับได้ ความกังวลเหล่านี้จึงควรจัดการด้วยระบบตรวจสอบ ในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้ มีผู้พิพากษาที่เป็นคนพิการหลากหลายรูปแบบ ซึ่งบางคนพิการตั้งแต่แรก และบางคนพิการหลังจากเรียนจบและทำงานในสายกฎหมาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงระบบที่เปิดโอกาสและมีการออกแบบการสอบและการแต่งตั้งที่อิงอยู่บนหลักความสามารถไม่ใช่รูปลักษณ์ทางกายภาพ^๓

๓) ศูนย์ทนายความ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้ข้อมูลว่า ศูนย์ทนายฯ ซึ่งได้รับมอบอำนาจจาก [REDACTED] ได้นำปัญหาตามคำร้องไปยื่นฟ้องเป็นคดีต่อศาลปกครองกลาง ตามคดีหมายเลขดำ [REDACTED] ลงวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๘ ต่อมาศาลปกครองกลางมีคำสั่งไม่รับฟ้อง ตามคดีหมายเลขแดง [REDACTED] ลงวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๘ เนื่องจากไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง

๔) ศาลรัฐธรรมนูญ ได้พิจารณาวินิจฉัยกรณีของ [REDACTED] ว่าการกระทำของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมเป็นการกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๖) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น [REDACTED] จึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวได้ ศาลรัฐธรรมนูญมีมติเป็นเอกฉันท์มีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย (คำสั่ง [REDACTED] ลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๘)

/๕) ข้อมูล...

^๓ สืบค้นจาก [https://\[REDACTED\]](https://[REDACTED])

๕) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้พิพากษาในสหรัฐอเมริกา มีผู้พิพากษาที่มีความพิการดำรงตำแหน่งทั้งในระดับรัฐและระดับรัฐบาลกลางซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการสร้างความหลากหลายในระบบยุติธรรม โดยมีบุคคลสำคัญและข้อมูลที่น่าสนใจดังนี้^๔

๕.๑) [REDACTED] ผู้พิพากษาศาบอดคนแรกในประวัติศาสตร์ของศาลฎีการัฐมิชิแกน (Michigan Supreme Court) ใช้วิธีการจดจำสำนวนคดีจากการฟังผู้อื่นอ่านให้ฟังแทนการอ่านด้วยสายตา

๕.๒) [REDACTED] อดีตผู้พิพากษาอาวุโสประจำศาลอุทธรณ์ภาคดีซี (U.S. Court of Appeals for the D.C. Circuit) เป็นผู้พิพากษาศาบอด และปฏิบัติหน้าที่โดยมีสุนัขนำทาง

๕.๓) [REDACTED] ตุลาการศาลสูงสุดสหรัฐฯ (Supreme Court Justice) มีอาการของโรคเบาหวานประเภทที่ ๑ (Type 1 diabetes) ซึ่งเป็นความบกพร่องทางร่างกายอย่างหนึ่ง

๕.๔) [REDACTED] ผู้พิพากษาศาลรัฐบาลกลาง (U.S. District Court for the Northern District of California) มีความบกพร่องทางการได้ยิน และใช้เครื่องช่วยฟังทั้งสองข้างมาตั้งแต่เด็ก

๕.๕) [REDACTED] ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาคเก้า (U.S. Court of Appeals for the Ninth Circuit) ป่วยเป็นโรคปลอกประสาทเสื่อมแข็ง (MS) และต้องใช้รถเข็นในการปฏิบัติหน้าที่

๕.๖) [REDACTED] ผู้พิพากษาศาลรัฐบาลกลางในรัฐแอละแบมา และเป็นผู้รอดชีวิตจากโรคโปลิโอซึ่งเคยมีอาการอัมพาตในช่วงหนึ่งของชีวิต

๖) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้พิพากษาในประเทศเกาหลีใต้ มีผู้พิพากษาที่มีความพิการดำรงตำแหน่ง โดยมีบุคคลที่สำคัญและน่าสนใจดังนี้^๕

๖.๑) [REDACTED] ผู้พิพากษาศาบอดคนแรกของเกาหลีใต้สูญเสียการมองเห็นเกือบทั้งหมด ในการทำงานจะใช้ซอฟต์แวร์แปลงข้อความเป็นเสียง (Text-to-Speech) เพื่อฟังสำนวนคดีและใช้หูฟังในห้องพิจารณาคดีเพื่อช่วยในการจดบันทึกและพิจารณาหลักฐาน

๖.๒) [REDACTED] ผู้พิพากษาศาบอดคนที่สองของประเทศสูญเสียการมองเห็นจากอุบัติเหตุ สอบเข้าสู่อำนาจได้ในวัย ๓๘ ปี หลังจากทำงานเป็นทนายความและนิติกรมานานหลายปี

/๓. ความเห็น...

^๔ สืบค้นจาก <http://bit.ly/4kQbdkD> , เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๖๘

^๕ สืบค้นจาก <https://bit.ly/4c4CvI6> , เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๖๘

๓. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรณีตามคำร้องมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จากกรณี [REDACTED] ถูกตัดสิทธิไม่ให้เข้ารับการสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาหรือไม่ โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง วรรคสาม และวรรคสี่^๖ วางหลักไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพ และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องความพิการ จะกระทำไม่ได้ และมาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities: CRPD) ได้รับรองว่าคนพิการมีสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะในข้อ ๕ ซึ่งรับรองความเท่าเทียมกันและการห้ามการเลือกปฏิบัติทั้งปวงเพราะเหตุแห่งความพิการ^๗ และในข้อ ๒๗ ซึ่งรับรองสิทธิในการทำงานของคนพิการทั้งในขั้นตอนการรับสมัคร การคัดเลือก และหน้าที่ของรัฐในการส่งเสริมการจ้างงานคนพิการอย่างชัดเจน^๘

/๓.๒) จากการ...

^๖ มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ฯลฯ

ฯลฯ

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

^๗ ข้อ ๕ ความเท่าเทียมกันและการไม่เลือกปฏิบัติ

๑. รัฐภาคียอมรับว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกันเบื้องต้นและภายใต้กฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองและสิทธิประโยชน์ที่เท่าเทียมกันตามกฎหมายโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ

๒. ให้รัฐภาคีห้ามการเลือกปฏิบัติทั้งปวงเพราะเหตุแห่งความพิการและประกันให้คนพิการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมและมีประสิทธิภาพจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุทั้งปวง

^๘ ข้อ ๒๗ งานและการจ้างงาน

๑. รัฐภาคียอมรับสิทธิของคนพิการในการทำงานบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น ทั้งนี้ รวมถึงสิทธิในโอกาสที่จะหาเลี้ยงชีพโดยการทำงานที่ตนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกโดยอิสระและได้รับการยอมรับในตลาดแรงงาน และทำงานในสภาพแวดล้อมการทำงานที่เปิดกว้างการทำงานร่วมกัน และที่คนพิการสามารถเข้าถึงได้ ให้รัฐภาคีปกป้องและส่งเสริมให้การใช้สิทธิในการทำงานดังกล่าวเป็นจริง รวมถึงสำหรับผู้ซึ่งได้รับความพิการในระหว่างการทำงานโดยการดำเนินขั้นตอนที่เหมาะสมรวมถึงการตรากฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

๓.๒ จากการตรวจสอบปรากฏข้อเท็จจริงว่า

๓.๒.๑ เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๖๗ [REDACTED] ซึ่งพิการกล้ามเนื้ออ่อนแรงแต่กำเนิด ได้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา โดยขอให้มีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานศาลยุติธรรมช่วยเหลือเขียนคำตอบตามคำบอกของ [REDACTED] แต่ ก.ต. มีมติไม่ให้ [REDACTED] มีสิทธิสอบโดยพิจารณาจากรายงานความเห็นของคณะกรรมการแพทย์ซึ่งเห็นว่า [REDACTED] ป่วยเป็นโรคกล้ามเนื้ออ่อนแรงขั้นรุนแรงด้านการเคลื่อนไหว ไม่อาจทำกิจกรรมใด ๆ ที่ต้องใช้กำลังกล้ามเนื้อทุกส่วนจนสำเร็จโดยไม่พึ่งพิงบุคคลอื่นและปราศจากการช่วยเหลือได้ อีกทั้งการเขียนคำตอบจะต้องใช้การบรรยายโดยลำพัง การให้ผู้ช่วยเขียนคำตอบนั้น จะทำให้เกิดคำตอบจากคำบอกของ [REDACTED] และความเข้าใจของผู้เขียนคำตอบ ทำให้ [REDACTED] ได้เปรียบผู้สมัครอื่นอย่างชัดเจน จึงไม่ควรให้สิทธิในการเข้าสอบ และจากรายงานการประชุมของ ก.ต. ปรากฏว่า คณะกรรมการแพทย์มีความเห็นว่า “ผู้สมัครไม่สามารถทำกิจวัตรประจำวันและช่วยเหลือตนเองได้ เช่น การรับประทานอาหาร การเคลื่อนไหว การแต่งตัว การทำภารกิจต่าง ๆ จำเป็นต้องมีบุคคลอื่นช่วยอุ้มนั่งรถเข็น และเข็นให้เท่านั้น จึงเห็นสมควรไม่รับสมัครสอบในรายนี้”

๓.๒.๒ ในปี ๒๕๖๘ [REDACTED] ได้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาอีกครั้ง แต่ก็ยังถูกตัดสิทธิไม่ให้เข้าสอบเช่นเดิม โดย ก.ต. ในการประชุม ครั้งที่ ๑๔/๒๕๖๘ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๘ พิจารณารายงานผลการพิจารณาของคณะกรรมการแพทย์ซึ่งมีความเห็นว่า ผู้สมัครป่วยเป็นโรคกล้ามเนื้ออ่อนแรงแต่กำเนิด ซึ่งส่งผลกระทบต่อกล้ามเนื้อทั้งตัว การเคลื่อนไหว รวมไปถึงการเขียนหนังสือเป็นอย่างมาก ไม่สามารถทำกิจวัตรประจำวันและช่วยเหลือตัวเองได้ ลักษณะงานหลักของผู้พิพากษาต้องใช้การเขียนหนังสือหรือพิมพ์ข้อความตลอดจนการนั่งพิจารณาคดีเป็นเวลานาน ประกอบกับได้นำผลการตรวจร่างกายของแพทย์ครั้งที่ผ่านมา (ปี ๒๕๖๗) มาประกอบการพิจารณา จึงมีมติเห็นควรไม่รับสมัครสอบ เนื่องจากเป็นผู้มีคุณสมบัติไม่สอดคล้องตามความในมาตรา ๒๖ (๑๑) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

๓.๓ พิจารณาแล้วเห็นว่า

๓.๓.๑ คนพิการย่อมมีสิทธิเช่นเดียวกับบุคคลโดยทั่วไปทั้งในมิติด้านสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สิทธิทางสังคมและวัฒนธรรม โดยที่ความพิการนั้นเกิดขึ้นได้ตั้งแต่

/แรกเกิด...

(เอ) ห้ามการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการในทุกด้านที่เกี่ยวกับการจ้างงาน รวมถึงเงื่อนไขในการคัดเลือกบุคคล การว่าจ้าง และการจ้างงาน การจ้างงานอย่างต่อเนื่องความก้าวหน้าในอาชีพการงาน และสภาพการทำงานที่ถูกสุขอนามัยและปลอดภัย

แรกเกิดและหลังจากที่เกิดมาแล้วได้ตลอดเวลา คนพิการจึงมีอยู่ทั่วไปโดยไม่แบ่งเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง ฐานะ ชชาติกำเนิด หรือสถานะอื่นใด ไม่ว่าจะยากจนหรือร่ำรวย ดังนั้น คนพิการจึงเป็นเรื่องของมนุษยชาติไม่ควรมีการแบ่งแยก และควรสนับสนุนให้มีกลไกหรือมาตรการเพื่อสร้างความเท่าเทียมให้กับคนพิการให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้ทุกฝ่ายในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายรัฐจะต้องมีความเข้าใจอย่างแท้จริงและให้โอกาสแก่คนพิการที่จะได้ใช้ชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับคนปกติ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และ CRPD ได้วางหลักการคุ้มครองไว้

๓.๓.๒ การที่ ก.ต. ตัดสิทธิ [REDACTED] ไม่ให้เข้ารับการสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาในปี ๒๕๖๗ โดยพิจารณาจากรายงานความเห็นของคณะกรรมการแพทย์ซึ่งมีทั้งเหตุผลในด้านความพิการของ [REDACTED] และด้านวิธีการทำข้อสอบที่จะต้องอาศัยผู้อื่นช่วยเหลือในการเขียนคำตอบ และในปี ๒๕๖๘ ที่แม้ [REDACTED] ประสงค์จะเขียนข้อสอบด้วยตนเอง แต่ก็ยังถูกตัดสิทธิเช่นเดิมด้วยเหตุผลในด้านความพิการ โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๖ (๑๑) จึงมีข้อพิจารณาว่า การถูกตัดสิทธิเกิดจากความพิการของ [REDACTED] หรือไม่ โดยที่เมื่อพิจารณาจากรายงานการประชุมของ ก.ต. ในปี ๒๕๖๗ ซึ่งมีข้อความระบุว่า “ผู้สมัครไม่สามารถทำกิจวัตรประจำวันและช่วยเหลือตนเองได้ เช่น การรับประทานอาหาร การเคลื่อนไหวการแต่งตัว การทำภารกิจต่าง ๆ จำเป็นต้องมีบุคคลอื่นช่วยอุ้มนั่งรถเข็น และเข็นให้เท่านั้น”โดยไม่ปรากฏเหตุผลด้านอื่น ส่วนการไม่รับสมัครในปี ๒๕๖๘ มีเพียงเหตุผลในด้านความพิการเช่นเดิม ซึ่ง ก.ต. ไม่ได้พิจารณาถึงแนวทางหรือมาตรการเพื่อให้ความช่วยเหลือหรือปรับสิ่งต่าง ๆ ให้เหมาะสมในการสอบ เพื่อเปิดโอกาสให้การสอบมีความเท่าเทียมแก่คนพิการ จึงรับฟังได้ในเบื้องต้นว่า การที่ ก.ต. ตัดสิทธิไม่ให้ [REDACTED] เข้ารับการสอบคัดเลือกเป็นการพิจารณาโดยให้น้ำหนักในเรื่องความพิการ ซึ่งเป็นการปฏิบัติต่อ [REDACTED] แตกต่างจากผู้สมัครรายอื่นที่มีสภาพร่างกายปกติ และไม่สอดคล้องกับ CRPD ข้อ ๕ และข้อ ๒๗ ที่ห้ามการเลือกปฏิบัติทั้งปวงเพราะเหตุแห่งความพิการในทุกด้านที่เกี่ยวกับการจ้างงาน รวมถึงเงื่อนไขในการคัดเลือกบุคคล

๓.๓.๓ ประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไปคือ การปฏิบัติที่แตกต่างในกรณีนี้ ก.ต. ได้กระทำโดยมีเหตุผลอันสมควรหรือไม่ เห็นว่า นอกจากเหตุผลเรื่องความพิการแล้ว ในการรับสมัครสอบปี ๒๕๖๗ ก.ต. ได้ให้เหตุผลว่า [REDACTED] ร้องขอวิธีการสอบคัดเลือกที่แตกต่างจากบุคคลที่สมัครสอบคนอื่น ๆ และอาจเกิดการปะปนกันของคำตอบจากผู้ช่วยเหลือในการเขียนคำตอบให้ ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกระบวนการจัดสอบของสำนักงานบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภาและสภานายความที่สามารถจัดให้ [REDACTED] เข้าสอบได้โดยมีผู้ช่วยเหลือในการเขียนคำตอบและไม่พบว่ามีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการ

ปะปนกันของคำตอบ ข้อเท็จจริงดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ก.ต. สามารถปรับใช้วิธีการเดียวกันหรือคล้ายคลึงกับที่สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภาและสภานายความดำเนินการกับการสอบของ [REDACTED] ได้เพื่อลดข้อขัดข้องตามที่ ก.ต. กังวล ส่วนการสมัครสอบปี ๒๕๖๘ แม้ [REDACTED] ประสงค์จะเขียนคำตอบด้วยตนเอง แต่ ก.ต. ก็ได้พิจารณาเงื่อนไข

๓.๓.๔ การปฏิบัติงานในปัจจุบันมีเทคโนโลยีหลายอย่างช่วยอำนวยความสะดวก เช่น การแปลงเสียงพูดเป็นตัวอักษรซึ่งสามารถตรวจสอบได้ผ่านระบบกล้อง ระบบบันทึกเสียง อีกทั้งศาลมีระบบการบันทึกถ้อยคำและให้ตรวจสอบก่อนลงลายมือชื่อรับรอง การให้เจ้าหน้าที่เสมียนหน้าบัลลังก์ช่วยพิมพ์ หรือการอ่านข้อต่อหน้าคู่ความ ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานในปัจจุบัน การสอบข้อเขียนในกรณีที่ผู้สมัครสอบเป็นคนพิการจึงควรนำเทคโนโลยีมาปรับใช้หรือปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมเพื่อเปิดโอกาสให้คนพิการได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียม และสำนักงานศาลยุติธรรมในฐานะที่เป็นหน่วยงานรัฐสามารถดำเนินการได้เพราะถือเป็นการกำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่ [REDACTED] ซึ่งเป็นคนพิการ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗ วรรคสี่ กำหนดไว้ และไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้สมัครสอบรายอื่น

๓.๓.๕ ลักษณะงานของผู้พิพากษาเป็นงานที่ใช้ความรู้ความสามารถทางกฎหมายเป็นสาระสำคัญมากกว่าความสามารถในเชิงกายภาพของร่างกาย แม้ [REDACTED] จะเป็นคนพิการทางการเคลื่อนไหว แต่ก็ประกอบวิชาชีพเป็นทนายความมาหลายปีซึ่งเป็นวิชาชีพทางกฎหมาย เช่นเดียวกับผู้พิพากษา จึงแสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่สำคัญในการใช้ความรู้ความสามารถทางกฎหมาย ประกอบกับการกิจหลักตามหน้าที่และอำนาจของผู้พิพากษาศาลยุติธรรม คือ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปโดยยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย และต้องนั่งพิจารณาให้ครบองค์คณะ ความพิการจึงมิได้เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่จะเป็นข้าราชการตุลาการที่จะมีผลต่อทำให้ความเป็นธรรมแก่คู่ความหรือผู้เกี่ยวข้องตามที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยมีความเห็นไว้ตามคำวินิจฉัยที่ ๑๕/๒๕๕๕ และในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้ มีผู้พิพากษาที่เป็นคนพิการหลากหลายรูปแบบ ซึ่งบางคนพิการตั้งแต่แรก และบางคนพิการภายหลังจากเรียนจบและทำงานในสายกฎหมาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงระบบที่เปิดโอกาสและมีการออกแบบการสอบและการแต่งตั้งที่อิงอยู่บนหลักความสามารถ ไม่ใช่รูปลักษณ์ทางกายภาพ

๓.๓.๖ กล่าวโดยสรุป การที่ ก.ต. ปฏิบัติต่อ [REDACTED] ให้แตกต่างจากผู้สมัครรายอื่นที่มีสภาพร่างกายปกติในกรณีนี้ ในชั้นนี้รับฟังได้ว่า ก.ต. กระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อ [REDACTED] เห็นควรเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิด สิทธิมนุษยชนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไป

๔. มติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๔/๒๕๖๙ เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๖๙ จึงมีมติว่า ก.ต. กระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อ [REDACTED] และให้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อสำนักงานศาลยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๑) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๑) ประกอบมาตรา ๓๖ เพื่อดำเนินการ ดังนี้

๔.๑ ให้นำความเห็นตามรายงานนี้เสนอต่อ ก.ต. เพื่อพิจารณาทบทวนมติเพื่อให้คนพิการที่มีลักษณะเช่นเดียวกับ [REDACTED] สามารถเข้ารับการสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาได้

๔.๒ ให้กำหนดมาตรการหรือแนวทางการช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลให้แก่ผู้สมัครในระบบการสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาที่เป็นคนพิการลักษณะเดียวกับ [REDACTED] ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคอย่างแท้จริงในการเข้าถึงโอกาสในการประกอบอาชีพของคนพิการตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ได้รับรองไว้

ทั้งนี้ ให้ดำเนินการภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงานฉบับนี้

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์

นางปรีดา คงแป้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์

นางสาวปิติกาญจน์ สิทธิเดช

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้

นางสาวสุภัทรา นาคะผิว

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ